

UUDEN POLITIIKAN JULISTUS

SISÄLTÖ

3

JOHDANTO

4

KOULUTUS JA DEMOKRATIAKASVATUS

6

YHDISTYSTOIMINTA

7

NUORISOVALTUUSTOT

9

NUORTEN OSALLISTUMINEN MAAKUNNISSA

10

OSALLISTUVA BUDJETOINTI

11

NUORET ASIAKKAINA PALVELUISSA

12

VAALIT JA PUOLUEET

14

EUROOPPALAINEN JA KANSAINVÄLINEN PÄÄTÖKSENTEKO

15

UUDEN OSALLISTUMISEN PERIAATTEET

KIITOKSET

Politiikkaviikolle osallistuneet nuoret ja ryhmien ohjaajat

Demokratian uudistajat -työryhmän jäsenet

Liisa Hietamaa, Carita Hännivirta,

Aleksi Jusslin, Jenni Kallio, Lassi Kangasluoma, Tiina Karhuvirta,

Suvi Kettunen, Noora Korhonen, Tarja Kovanen, Mikael Kölhi,

Laura Lettenmeier, Jessica Makkonen, Siiri Mertakorpi, Sofia Mänty,

Saana Palamaa, Sirpa Syrjä, Leena Peisa, Miikka Piironen,

Tarja Liljendahl, Terhi Venäläinen, Ilari Väänänen, Iida Yliniskala

Toimittajat *Virva Viljanen ja Mari Henttinen*

Visuaalinen ilme *Iris Flinkkilä*

Taitto *Anna Enbuske*

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi 2019

JOHDANTO

Uuden politiikan julistus on nuorten ja nuorisotalan asiantuntijoiden näkemys siitä, että poliittisen osallistumisen tapoja pitää uudistaa. Tavoitteenamme on, että yhä useampi nuori pääsee vaikuttamaan yhteiskunnassa enemmän ja paremmin. Demokraattinen yhteiskunta ei ole itsestäänselvyys vaan jotain, mitä pitää turvata ja vahvistaa aktiivisesti.

Aika on otollinen, sillä nuorten politiikkakiinnostus on korkeimmillaan kahteenkymmeneen vuoteen. Nuorisobarometri 2018 osoittaa, että nuorten kiinnostus politiikkaan on noussut vuosina 1996-2018 reilusta 40 prosentista yli 60 prosenttiin. Yhä useampi nuori on mielipidevaikuttaja ja ottaa kantaa omilla elämäntapaansa liittyvillä valinnoillaan. Samanaikaisesti on kuitenkin nähtävissä, että vaikuttaminen on eriytynyt ja yhteiskunnallinen aktiivisuus keskittyy vain osalle nuorista.

Pääministeri Rinteen hallitusohjelmassa "Osallistava ja osaava Suomi" on poikkeuksellisen vahva painotus osallisuuteen ja demokratiaan. Yhdeksi tärkeimmistä nuorisopoliittisista tavoitteista kirjattiin nuorten osallisuus. Mutta onko meillä riittävästi tietoa siitä, miten nuoret haluavat vaikuttaa ja mitä pitäisi tehdä?

Tähän kysymykseen tartuimme nuorisotalalla. Suomen nuorisotalan kattojärjestö Allianssi perusti kesällä 2019 nuorisotalan asiantuntijoista koostuvan Demokratian uudistajat -työryhmän. Työryhmä määritteli keskeiset nuorten osallisuutta estävät tekijät ja laati konkreettisia ratkaisuja, mitä pitäisi tehdä. Valtakunnalliselle nuorten Poliittikkaviikolle osallistui yli 100 nuorten ryhmää, jotka pohtivat poliittisen vaikuttamisen tulevaisuutta. Nuorten ja nuorisotalan asiantuntijoiden ideat koottiin Uuden politiikan julistukseksi.

1. KOULUTUS JA DEMOKRATIAKASVATUS

Miten osallisuuteen kasvetaan? Tämä kysymys herää väistämättä, kun katsotaan [tutkimustuloksia](#) siitä, kuinka yhteiskunnallinen aktiivisuus ja kiinnostus politiikkaan on eriytynyt nuorten elämään vaikuttavien taustatekijöiden mukaan. Koulun oma toimintakulttuuri on tärkeä osallisuuteen kasvussa: vuoden 2019 [kouluterveyskyselyssä](#) perusopetuksen 8. ja 9.-luokkalaisista vain 12,4 % arvioi, että heillä on ollut hyvät mahdollisuudet vaikuttaa asioihin koulussa tai oppilaitoksessa lukuvuoden aikana. Jokaisen lapsen ja nuoren pitää saada tuntee, että minun mielipidettäni kuunnellaan ja olen tärkeä osa tätä yhteisöä.

NUORTEN VAATIMUKSET

Kunnan virkamiehet tai päätöksentekijät kertomaan kunnan ajankohtaisista asioista koulun aamunavaukseen.

Kouluihin mahdollisuus tehdä kuntalaisaloitteita yhteistyössä aikuisen (esim. opettajan tai kunnan viranhaltijan) kanssa.

Valtuutetut vierailemaan kouluilla säännöllisesti.

Opetussuunnitelmaan lisätään, että ajankohtaisia aiheita seurataan opetuksessa.

Koulussa tulee antaa enemmän tietoa nuoria koskevista ajankohtaisista päätöksistä sekä järjestää kyselyitä nuorten näkemyksistä.

Myös ammatillisessa koulutuksessa pitää puhua politiikasta.

RATKAISUT

Opettajille tarjotaan koulutusta demokratiakasvatuksesta ja sen liittämistä eri oppiaineisiin.

Demokratiakasvatuksen tavoitteena on tukea nuoren itsenäisen ja kriittisen ajattelun taitoja sekä lisätä ymmärrystä, että maailma on muutettavissa ja asioihin voi vaikuttaa. Opettajien täydennyskoulutuksen tavoitteena on tukea opettajien tietoisuutta demokratiakasvatuksen merkityksestä ja antaa konkreettisia työkaluja opetuksen tueksi. Opetussuunnitelmia tarkastellaan suhteessa Euroopan neuvoston Kulttuuri- ja demokratiaosaamisen 20 osatekijää -julkaisuun.

Demokratiataitoja pitää oppia sekä koulutuksen että vapaa-ajan piirissä.

Järjestetään yhteiskoulutusta demokratiakasvatuksesta opettajille, nuorisotyöntekijöille, järjestöjen edustajille ja nuorille alueittain ympäri Suomen.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen resursseja lisätään ja suunnataan osallisuus- ja vaikuttamistaitojen vahvistamiseen

Opiskelijatoiminnan tukeen panostetaan ja yleissivistävien kurssien määrää lisätään. Toisella asteella on suuri merkitys nuoren yhteiskuntaan kiinnittymisen näkökulmasta.

Oppilas- ja opiskelijakunnille varataan riittävät resurssit.

Oppilaskunnilla tulee olla ohjaava opettaja ja määrärahaa omaehtoisen toiminnan toteuttamiseen.

Kouluissa otetaan käyttöön asiakysymyksiä koskevia äänestyksiä ja vahvistetaan oppilaskuntademokratiaa.

Nuoret saavat kokemuksia äänestämisestä ja ehdokkuudesta jo ennen äänioikeutta esimerkiksi osallistumalla koulun hankintoja koskeviin äänestyksiin ja äänestämällä oppilas- ja opiskelijakuntien vaaleissa. Myös kunnat voivat ottaa käyttöön nuorten äänestyksiä asiakysymyksistä esimerkiksi oppilaiden Wilma-tunnusten kautta.

Yhteiskuntaopin opetuksessa näkyy vahvasti Euroopan unionin päätöksenteko ja eurooppalainen politiikka.

Euroopan unionin, Pohjoismaiden neuvoston ja Pohjoismaiden nuorten neuvoston sekä muiden kansainvälisten toimijoiden päätöksenteosta opetetaan nuorille eri koulutusasteilla entistä enemmän ja mielekkäällä tavalla, jotta myös muut nuoret kuin aktiiviset järjestötoimijat oppivat tuntemaan näiden toiminnan.

Puolueille ja niiden nuorisojärjestöille tarjotaan mahdollisuus näkyä koulujen ja oppilaitosten arjessa.

Perehtyminen demokraattiseen päätöksentekoon ei saa olla puolueiden ulkoopettelua Wikipediasta. Valtakunnallisten vaalien alla kouluilla järjestetään Allianssin mallin mukaisia nuorisovaaleja, joiden yhteydessä järjestetään ehdokkaiden välisiä vaalipaneeleja. Vaalien välissä puoluepolitiikkaa pitää käsitellä nuorten kanssa esimerkiksi kutsumalla poliitikkoja vierailulle ja osallistumalla valtakunnalliselle nuorten Poliittikkaviikolle.

Lisätään nuorisolakiin työpajojen tehtäviin demokratiakasvatus.

Työpajat ovat tärkeässä roolissa nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä, ja ne tavoittavat sellaisia nuoria, jotka ovat vaarassa jäädä syrjään yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. Työpajatoiminnassa huomioidaan paikoin yhteiskunnallinen osallisuus ja demokratiakasvatus, mutta pajojen toimintamallit ja sisällöt kuitenkin vaihtelevat. Työpajojen tehtäväksi pitäisi lisätä lainsäädännössä demokratiakasvatus. Tähän tarvitaan valtakunnallista koordinaatiota ja rahoitusta.

2. YHDISTYSTOIMINTA

Nuorten yhdistystoiminnassa painopiste on siirtynyt jäsenyydestä toimintaan: [Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksen](#) mukaan vuonna 2018 56 % nuorista oli mukana jonkin yhdistyksen, seuran tai kerhon toiminnassa. Kuitenkin vain 35 % oli jäsenenä jossain edellä mainituista ja tämä osuus oli laskenut aiemmasta. Järjestötoiminta ei kuitenkaan ole menettänyt merkitystään [nuorten mielestä](#) yhtenä tärkeimpänä vaikuttamisen väylänä heti vaaliosallistumisen jälkeen. Yhdistyslain määrittelemät rekisteröityneet yhdistykset koetaan usein raskaiksi taivoiksi organisoida toimintaa nuorten vaikuttajaryhmissä tai opiskelijakunnissa, mutta voivat olla edellytys toiminnan käytännön pyörittämiselle, kuten pankkitilin avaamiselle ja järjestöavustusten hakemiselle.

RATKAISUT

Luodaan yhdistyslakiin uusi yhdistystyyppi ja uudistetaan yhdistysten avustuskäytäntöjä.

Käynnissä olevassa yhdistyslain uudistamishankkeessa pitäisi luoda uusi kevyt yhdistys, joka soveltuu paremmin nuorten vaikuttamiseen lähiyhteisöissä ja -ympäristöissä sekä keventää yhdistyksen pyörittämiseen tarvittavaa byrokratiaa.

Yhdistysten tulee laatia lasten ja nuorten järjestöosallisuuden toimintasuunnitelma sekä helpottaa nuorten jäsenyyttä. Yhdistysten tulee arvioida, mitkä ovat nuorten osallistumisen esteet (esim. jäsenmaksu, aikataulut), ja miten nuoret pääsevät yhdistyksen sisällä osallistumaan. Yhdistys laatii myös toimintasuunnitelman nuorten saamiseksi mukaan toimintaan. Toiminta voi keskittyä WWjonkin lähiyhteisössä olevan epäkohdan korjaamiseksi tai nuorta koskettavaan toimintaan.

Minkä epäkohdan korjaamiseksi nuoret ovat valmiita toimimaan?

Miten nuoret ovat halukkaita toimimaan epäkohdan korjaamiseksi?

Kuinka paljon nuoret olivat valmiita käyttämään resurssejaan yhdistyksen toimintaan?

Mikä on se toimintamuoto, johon nuoret haluavat sitoutua?

3. NUORISOVALTUUSTOT

Nuorisovaltuustot ovat poliittisesti sitoutumattomia nuorten vaikuttajaryhmiä. Nuorisovaltuustoissa toimii yleensä 13–18-vuotiaita nuoria, jotka on valittu demokraattisesti kunnan nuorten joukosta. [Kuntalaki](#) edellyttää, että kunnanhallituksen on asetettava nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä. [Nuorisovaltuustoselvityksen](#) mukaan vuonna 2019 oli 290 Manner-Suomen kunnassa perustettu nuorisovaltuusto. Lain mukaan nuorisovaltuustolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan kaikkien toimialojen asioissa, joiden nuorisovaltuusto arvioi olevan lasten ja nuorten kannalta merkittäviä. Jotta nuorisovaltuutetut pystyisivät tuomaan nuorten äänen kuuluviin, ottamaan kantaa ajankohtaisiin asioihin sekä tekemään aloitteita ja kannanottoja, heillä tulee olla mahdollisuus aikuisen tukeen ja kannustukseen sekä riittäviin resursseihin.

NUORTEN VAATIMUKSET

Nuorisovaltuuston toiminnasta, kokousten sisällöstä ja tehdyistä päätöksistä tulee tiedottaa avoimemmin ja aktiivisemmin.

Kerrotaan onnistuneista esimerkeistä, joissa nuorisovaltuusto on vaikuttanut johonkin nuorille tärkeään asiaan.

Kunnan ylläpitämä oma verkkosivu nuorille, jossa nuoret voivat antaa palautetta ja kertoa ideoita. Kunnan virkahenkilöillä vastausvelvollisuus.

RATKAISUT

Nuorisovaltuustolla on riittävät resurssit

Nuorisovaltuusto tarvitsee toimintaansa varten määrärahaa ja oman budjetin sekä kokoustilat. Nuorisovaltuutetuille tulee muiden luottamustoimijoiden tapaan korvata matkakulut kokouksiin ja maksaa mahdollisuuksien mukaan kokouspalkkiot. Valtuustolle tulee nimetä ohjaaja, mutta vastuu toiminnan tukemisesta kuuluu myös kunnan viranhaltijoille ja päättäjille. Nuorisovaltuustojen toiminnan mahdollistamiseen tarvitaan vahvaa nuorisotyöllistä otetta, ja samalla asianomaisilta nuorisotyöntekijöiltä on edellytettävä riittävää osaamista, jotta voidaan taata toiminnan perustuvan hyvään ymmärrykseen kuntien ja valtion toimielinten toiminnasta.

Nuorisovaltuusto saa vaikuttaa valmisteluun ja valtuustolle annetaan puhe- ja läsnäolo-oikeus keskeisissä toimitelmissä.

Nuorisovaltuuston edustajille tulee antaa puhe- ja läsnäolo-oikeus kunnan tai kaupungin lautakunnissa ja valtuuston kokouksissa. Nuorisovaltuustolle on hyvä nimetä kummivaltuutetut. Rakenteiden lisäksi tulee lisätä myös vähemmän virallisia kohtaamisia, jotta nuoret ja aikuiset pääsevät tutustumaan toisiinsa, kynnys ottaa yhteyttä madaltuu ja nuoret saavat tilaisuuden vaikuttaa vasta valmistelussa oleviin asioihin. Voisiko nuorisovaltuusto esimerkiksi haastaa kunnanvaltuutetut jalkapallo-otteluun?

Hankalaa hallintokieltä vältetään ja selkokielen käyttöä lisätään.

Kapulakielisistä esityslistoissa, pöytäkirjoissa ja muissa asiakirjoissa on siirryttävä kohti selkeämpää ja yleisesti ymmärrettävämpää kieltä. Dokumenteista tulee tuottaa selkokielistä versioita, jotka hyödyttävät nuorten lisäksi myös muita kunnan asukkaita.

Kunnissa kannetaan poikkihallinnollisesti vastuuta nuorisovaltuuston aidoista vaikuttamismahdollisuuksista.

Oleellista on, että nuorisovaltuustotoiminta huomioidaan poikkihallinnollisesti kunnan eri hallinto- ja palvelualueilla, jotta nuoret pääsevät vaikuttamaan myös muihin kuin nuorisopalveluiden asioihin lain edellyttämällä tavalla. Nuorisovaltuuston ohjaamisveloitteen tulee koskea kaikkia kunnan työntekijöitä, viranhaltijoita ja päättäjiä.

Kunnan viranhaltijat ja päättäjät toteuttavat nuorten kuulemisvelvoitetta monella kanavalla ja matalalla kynnyksellä.

Nuorisovaltuustojen ohella kunnassa pitää olla käytössä kuulemistapoja, joilla tavoitetaan erityisesti sellaisia nuoria, jotka ovat muuten vaarassa jäädä sivuun yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. Tämä voi olla esimerkiksi sähköinen aloitelaatikko tai sarja nuorten kuulemistilaisuuksia. Nuorisovaltuusto voi tukea kuulemisen suunnittelussa ja toteutuksessa kunnan virkahenkilöstöä ja päätöksentekijöitä.

Perustetaan nuorten elinoloihin ja nuorille tärkeisiin asioihin keskeisesti vaikuttaviin ministeriöihin nuorten kuulemis- ja vaikuttamistoimielin.

Kuntatasolla nuorten osallisuus poliittiseen päätöksentekoon on varmistettu nuorisovaltuustoilla, mutta valtakunnalliseen päätöksentekoon eivät nuoret pääse vaikuttamaan kuin välillisesti. Ministeriöihin voitaisiin luoda nuorisopaneelit tai -raadit, jotka koostuvat hallinnonalan teemoista kiinnostuneista nuorista ja joiden tehtävänä on paitsi käsitellä ja kommentoida hallinnonalan keskeisiä asioita, myös tehdä ministerille esityksiä niistä.

Yksi esimerkki toimintamallista on Helsingissä käytössä oleva, kaikille 13-17 -vuotiaille avoin aloitemenettely, jonka kautta tehdyt aloitteet toimitetaan sekä virkamiesvalmisteluun asianomaiselle toimialalle että nuorisoneuvoston käsiteltäväksi.

4. NUORTEN OSALLISTUMINEN MAAKUNNISSA

Vaikka maakuntauudistus ei edellisellä hallituskaudella 2015-2019 toteutunut, ei tarve nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiselle maakunnallisella tasolla ole hävinnyt. Maakuntauudistuksen valmistelun aikana uusia [maakunnallisia nuorisovaltuustoja](#) ja vastaavia nuorten vaikuttajaryhmiä perustettiin maakuntiin eri puolille Suomea. Työtä maakunnallisten nuorisovaltuustojen vakiinnuttamiseksi ja aitojen vaikuttamismahdollisuuksien takaamiseksi tulee jatkaa ja nuorten maakunnalliselle osallisuuden edistämiseksi ja vaikuttamistoiminnan mahdollistamiseksi on taattava riittävät resurssit.

RATKAISUT

Perustetaan nuorisovaltuusto jokaiseen maakuntaan ja vakiinnutetaan niiden toiminta.

Nuorilla tulee olla tasavertaiset mahdollisuudet vaikuttaa alueiden ja palveluiden kehittämiseen. Taataan lailla, että maakunnalliset nuorisovaltuustot perustetaan ja että niillä mahdollisuudet vaikuttaa päätöksentekoon maakunnan tasolla. Olemassa olevien maakunnallisten nuorisovaltuustojen ja vaikuttajaryhmien toiminta tulee vakiinnuttaa ja taata riittävät tukiresurssit. Nuorisovaltuuteuille korvataan matkakulut ja kokouspalkkiot muiden luottamustoimijoiden tapaan sekä vahvistetaan mahdollisuuksia osallistua toimintaan eri puolilta maakuntaa esimerkiksi etäyhteyksillä. Maakunnallisten nuorisovaltuustojen toiminnasta saatua tietoa ja hyviä kokemuksia hyödynnetään toiminnan vakiinnuttamisessa.

Maakunnallista nuorisovaltuustoa tukemaan nimetään ohjaaja tai ohjaajapari.

Kuntien nuorisovaltuustojen tapaan maakunnallisen nuorisovaltuuston nuoret tarvitsevat ohjausta ja tukea. Maakunnallisen nuorisovaltuuston tukemisessa tarvitaan niin nuorisotyöllistä otetta kuin vankkaa maakuntahallinnon tuntemustakin, joten nuorisovaltuustolle voitaisiin nimittää nuorisotyöntekijän ja maakunnan viranhaltijan muodostama ohjaajapari. Maakunnallisten nuorisovaltuustojen kotipesäksi sopivat maakuntaliitot. Maakuntahallituksen tehtävä olisi huolehtia maakunnallisen nuorisovaltuuston toimintaedellytyksistä ja lisätä nuorten ja nuorisotyöntekijöiden yhteistyömahdollisuuksia maakunnan tasolla.

5. OSALLISTUVA BUDJETOINTI

Kuntalaissa todetaan, että yksi tapa edistää asukkaiden osallistumista ja vaikuttamista on mahdollisuus osallistua kunnan talouden suunnitteluun. Osallistuvassa budjetoinnissa kuntalaiset otetaan mukaan keskustelemaan, suunnittelemaan ja päättämään verovarojen käyttämisestä kunnassa. Osallistuvaa budjetointia voidaan toteuttaa monin eri tavoin eikä se ole pelkkä yksittäinen osallistumismenetelmä vaan kuntalaisten mielipiteet huomioiva toimintatapa. Osallistuva budjetointi tulisi ottaa käyttöön ympäri Suomen ja osaksi normaalia kuntalaistoimintaa. Nuoriin liittyvissä asioissa heille voisi järjestää omia osallistuvan budjetoinnin prosesseja, mutta yhtäläillä huomiota tulisi kiinnittää siihen, miten nuoret voidaan ottaa paremmin mukaan myös kaikille kuntalaisille suunnattuun osallistuvaan budjetointiin.

RATKAISUT

Osallistuva budjetointi otetaan käyttöön kaikissa Suomen kunnissa.

Osallistavan budjetoinnin malli levitetään julkisiin palveluihin: osallistavan budjetoinnin on hyvä olla koko maassa osa nuorisopalvelujen toimintaa. Lisäksi osallistuvaa budjetointia voidaan pilotoida esimerkiksi opetustoimissa, jälkihuollossa, vammaispalveluissa ja kuntouttavassa työtoiminnassa. Kuntia voidaan velvoittaa avaamaan tietty prosenttiosuus, esimerkiksi 0,5-1 %, kyseisten palveluiden vuosittaisesta budjetista käytettäväksi osallistavasti.

Lapsilta ja nuorilta kerätään ehdotuksia ja he pääsevät äänestämään vaihtoehtoista.

Osallistuvan budjetoinnin voi käynnistää esimerkiksi tekemällä nuorille suunnatun kampanjan tai järjestämällä toimintapäivän, jossa nuoret pääsevät ideoimaan kehitysehdotuksia ja lopulta äänestävät ehdotuksista. Yksi väylä lähteä liikkeelle on ottaa nuoret mukaan ideoimaan ja päättämään nuorisotoimen budjetista.

Osallistuvassa budjetoinnissa, kuten muussakin osallistamisessa, on tärkeää panostaa viestintään. On tärkeää kertoa avoimesti myös siitä, mitä rahoille lopulta tehtiin, millä perusteella, mihin päätös pohjautui ja kuka sen teki.

Kunnat nimeävät osallisuusvastaavat jokaiselle nuorisopalvelujen alueelle.

Osallisuuden edistäminen vaatii resursseja: kuntien tulisi nimetä erityiset osallisuusvastaavat jokaiselta alueelta, jolla on nuorisopalvelujen toimintaa. Nuoret tarvitsevat aikuisten apua ja ohjausta sekä tietoa vaikuttamisen keinoista ja päätöksenteon sisällöistä. Varsinkin erityisen haavoittuvassa asemassa oleville nuorille on suuri merkitys sillä, että vaikuttamistoi-
minnassa on mukana tuttu ihminen, joka saattaa vaikuttamisen pariin.

Osallistuvaa budjetointia on hyödynnetty esimerkiksi Tampereella [Oma Tesoma -hankkeessa](#), [Pohjois-Karjalassa](#), [Mikkelissä](#) ja Helsingissä. Oma Tesoma -hankkeessa kaupunginosa Tesoman asukkaita osallistettiin alueen kehittämiseen ja kuultiin viidessä eri työpajassa, kyselyllä sekä jalkautumalla alueen julkisiin tiloihin. Mikkelissä nuorisovaltuusto kerää esityksiä kaupungin varojen käytöstä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen jatkuvan haun periaatteella nuorten portaali Po1ntissa avoimella nettilomakkeella.

Helsingin OmaStadi sekä nuorten RuutiBudjetti ovat osallistuvan budjetoinnin prosesseja, joihin kumpaankin kuuluu ideointivaihe, kehittelyvaihe ja äänestys, joiden kautta asukkaat tekevät säännöllisin väliajoin päätöksiä julkisten resurssien käyttämisestä haluamiinsa kohteisiin. OmaStadi-äänestyksessä kaikki 12 vuotta täyttäneet kaupunkilaiset saavat osallistua.

6. NUORET ASIAKKAINA PALVELUISSA

Nuoret ovat palvelujärjestelmän parhaita kokemusasiantuntijoita. Heillä tulee olla omassa arjessaan mahdollisuuksia vaikuttaa käyttämiinsä palveluihin. Kiinnostus ja kiinnittyminen yhteiskunnalliseen osallistumiseen rakentuu arjen osallisuuden ja omaan lähiympäristöön vaikuttamisen kautta. Osallisuus palveluissa koostuu rakenteiden lisäksi palvelukokemuksista. Lasten ja nuorten palvelukokemuksia selvittäneiden [tutkimuksen](#) mukaan osallisuuden toteutumiseen palveluissa on vielä pitkä matka. Palveluiden joustamattomuus, kokemukset mielipiteiden sivuuttamisesta ja vaihtoehdottomuus näkyvät lasten ja nuorten kokemuksissa useilla palvelusektoreilla. Tarvitaan tasavertaista vuorovaikutusta, nuorten kokonaisvaltaista kohtaamista ja kuulemista.

NUORTEN VAATIMUKSET

Nuorten mielipiteitä tulee kuulla ensisijaisesti niissä paikoissa kanavissa, joissa nuoret jo ovat, siis esimerkiksi kouluissa, nuorisotaloilla ja sosiaalisessa mediassa.

Kun nuoria on osallistettu palveluiden kehittämiseen, tulee heidän myös saada tietää, miten palveluita on heidän kokemustensa pohjalta muutettu, tai jos ei ole, on palveluntuottajan perusteltava miksi ei.

Erityisesti haluamme vaikuttaa koulussa tarjottavaan ruokaan, koulutilojen siisteyteen ja viihtyisyyteen sekä kunnan nuorisotoimen tarjoamiin palveluihin ja tiloihin.

RATKAISUT

Julkisen palveluiden kilpailutuskriteereihin lisätään laintasoinen kirjaus, joka edellyttää palveluntarjoajilta suunnitelmaa asiakasosallisuuden toteuttamisesta.

Kuntien ja kuntayhtymien hankkimilta palveluilta pitää vaatia olemassa olevia osallisuusrakenteita ja näitä rakenteita pitää kehittää yhteistyössä asiakkaiden kanssa.

Veloitetaan palveluista vastaavia viranhaltijoita tai palveluista päättäjien työryhmien jäseniä kuulemaan vähintään kerran vuodessa kyseisten palvelujen piirissä olevia nuoria.

Nuorten asioista päättävillä virkamiehillä on vastuu yhteiskunnallisen osallisuuden toteuttamisesta. Nuorten kuulemiselle ja kohtaamiselle on oltava kuntahallinnossa pysyvä rakenne ja selkeästi määritellyt vastuutahot. Nuorten näkemykset ja ajatukset pitää huomioida palveluiden kehittämisessä ja päätöksenteossa. Kohtaamisissa esiin nousseiden asioiden edistämiseksi tulee kertoa nuorille asiakkaille seuraavan kohtaamisen yhteydessä. Päätöksenteon pitää olla ymmärrettävää, selkeää ja perusteltua. Lisäksi nuorille pitää kohtaamisissa sanoittaa ja avata yhteiskunnan päätöksentekoa.

Esimerkkejä asiakkaiden osallistamisesta palvelujen kehittämistyössä löytyy maailmanlaajuisesti. Australiassa Victorian osavaltion "Doing it with us not for us" -[ohjelmassa](#) asiakkaat ovat aktiivisia paitsi omassa hoidossaan, myös koko palvelujärjestelmän suunnittelussa. Englannissa terveydenhuollon palveluntuottajien sopimuksissa on vuodesta 2015 asti ollut määräys [asiakasosallisuusryhmän](#) (engl. Patient Participation Group) perustamisesta. Ryhmien tarkoituksena on tarjota palveluita käyttäville asiakkaille mahdollisuus kehittää palveluntarjoajan toimintaa asiakkaan näkökulmasta sekä varmistaa säännöllinen vuoropuhelu palveluntarjoajan ja asiakaskunnan välillä.

7. VAALIT JA PUOLUEET

Nuoret äänestävät vähemmän verrattuna koko väestön äänestysasteeseen. Kevään 2019 eduskuntavaaleissa 18–34-vuotiaiden [äänestysprosentti](#) oli selkeästi pienempi kuin vanhemmissa ikäryhmissä. Ero on hätkähdyttävä, kun vertaillaan eläkeikäisten äänestysaktiivisuutta nuoriin: esimerkiksi 20–24-vuotiaiden äänestysprosentti oli 54,8, kun taas 65–74-vuotiaiden äänestysprosentti oli 82,0. Kevään 2019 [eduskuntavaalien ehdokkaista](#) vain 10,5 % oli alle 30-vuotiaita, vaikka äänioikeutetuista alle 30-vuotiaita oli 17,4 %. [Nuorisobarometrin](#) mukaan nuoret kyllä kokevat vaaleissa äänestämisen ja ehdolle asettumisen tehokkaimmiksi keinoiksi vaikuttaa, ja ovat politiikasta kiinnostuneempia kuin koskaan, mutta kiinnostus ei kanavoidu vaaleissa äänestämiseen.

NUORTEN VAATIMUKSET

Äänestysikärajaa tulee alentaa.

Puolueiden arvoista ja linjoista on oltava riittävästi tietoa nuorten saatavilla.

Puolueiden ja poliitikkojen on osoitettava kiinnostusta nuoria kohtaan esimerkiksi jalkautumalla oppilaitoksiin keskustelemaan.

Poliitikkojen tulee tarjota nuorille mahdollisuus keskusteluun esimerkiksi sosiaalisessa mediassa.

Nuorille ehdokkaille ja poliitikoille pitää tarjota erityistä tukea.

Politiikasta tulee puhua ymmärrettävästi.

Nuorille näytettävä onnistuneita esimerkkejä siitä, miten nuoria koskeviin asioihin on vaikutettu puoluepolitiikan tai äänestämisen kautta.

Politiikkafestarit!

RATKAISUT

Äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden ikäraja lasketaan kaikissa vaaleissa 16 ikävuoteen.

Myös kansalaisaloitteen ja eurooppalaisen kansalaisaloitteen allekirjoittamisen ikäraja lasketaan vähintään 16 vuoteen.

Puolueet eivät peri ehdokasmaksuja alle 30-vuotiailta ehdokkailta.

Vaaleista ja puolueesta riippuen ehdokasmaksut voivat olla useita satoja euroja, mikä nostaa nuoren kynnystä asettua ehdolle.

Puoluetukea saaville puolueille asetetaan vaatimus, että vähintään 10 % ehdokkaista on alle 30-vuotiaita.

Vaatimus nuorten ehdokkaiden määrästä pakottaisi puolueet panostamaan nuorten tavoittamiseen ja rekrytointiin uudella tavalla. Kiintiöiden lisäksi on tärkeää antaa nuorille keskeisiä tehtäviä puolueen sisällä sekä tukea nuorten kampanjointia.

Puolueiden nuorisojärjestöjen rahoitus on avointa ja tasa-arvoista.

Nuorisojärjestöjen rahoitus on avainasemassa nuorten demokraattisen toiminnan mahdollistamiseksi. Poliittisille nuorisojärjestöille jaettavia pienimpiä tukia on nostettava. Rahoituksen pitää huomioida nykyistä paremmin kasvavat järjestöt ja tasata rahoituksen määrää. Tavoitteena on ennustettava ja läpinäkyvä avustusjärjestelmä.

Puoluetuesta ohjataan osuus nuorille ehdokkaille ja nuorisojärjestöjen toimintaan.

Nykyisellään esimerkiksi puolueiden naisjärjestöjen tasa-arvoa edistävälle työlle on osoitettu tietty osuus puoluetuesta. Poliittiset nuorisojärjestöt ovat sekä politiikassa aliedustettujen nuorten edunvalvoja että tärkeä uudistumisen voimavara puolueille. Niillä on myös tärkeä tehtävä tarjota nuorille vaikuttamiskanavia ja resursseja osallistua poliittiseen päätöksentekoon.

8. EUROOPPALAINEN JA KANSAINVÄLINEN PÄÄTÖKSENTEKO

Tuoreimman [Nuorisobarometrin](#) mukaan suomalaisnuoret kokevat pääosin luottamusta Euroopan unionia kohtaan ja ovat kiinnostuneita sen toiminnasta. Lähes 90 % nuorista ilmoitti kokevansa itsensä eurooppalaiseksi ja enemmistö uskoo, että heillä on jotakin yhteistä muiden eurooppalaisten nuorten kanssa. Kuitenkin 20–24-vuotiaiden nuorten europarlamenttivaalien äänestysprosentti oli keväällä 2019 vain 23,3. Lisäksi noin puolet nuorista suhtautuu Euroopan tulevaisuuteen pessimistisesti, ja maailman positiiviseen tulevaisuuteen luottaa vain noin kolmannes nuorista. Monet kansainvälisen tason päätöksistä koskevat vaikutuksiltaan ensisijaisesti nykyisiä nuoria, jolloin on ehdottoman tärkeää, että nuorten ääni kuuluu suurissa yhteiskunnallisissa muutoksissa.

RATKAISUT

Kehitetään nuorten kuulemista ja edustusta Suomen kansainvälisten linjojen muodostamisessa.

EU-asioita käsittelevän eduskunnan suuren valiokunnan tulee kuulla nuoria määritellessään kautensa painopisteitä ja muodostaessaan kantoja. Valitaan YK-tason tavoin nuorisodelegaatti Suomen virallisiin EU-delegaatioihin.

EU järjestää vuosittain nuorten EU-huippukokouksen, jossa voidaan tehdä nuorten esityksiä unionille.

Eurooppalaisten poliittisten nuorisojärjestöjen kattojärjestöjen roolia vahvistetaan.

Eurooppalaisille kattojärjestöille suunnataan riittävät resurssit. Nuorisojärjestöjen edustajille myönnetään läsnäolo-oikeus Euroopan parlamentin toimintaan.

Ylen uutistoimitus lähettää EU-politiikan nuorisokirjeenvaihtajia Brysseliin. Nuorisokirjeenvaihtajat viestivät nuorten käyttämissä sosiaalisen median kanavissa.

9. UUDEN OSALLISTUMISEN PERIAATTEET

Pääministeri Rinteen [hallitusohjelmaan](#) on kirjattu tavoitteeksi monipuolisten ja vaikuttavien osallistumisen mahdollisuuksien ja suoran demokratian edistäminen. Tavoitetilaa kuvaavina esimerkkeinä on listattu muun muassa käyttäjädemokratia, verkkovaltuustot ja kevytosallistuminen. Juuri sanaan vaikuttavuus kiteytyy monien nuorten kuulemistapojen ja vaikuttamiskanavien heikkous: nuoria kuullaan ilman todellista vaikuttavuutta päätöksentekoon. Uusista osallistumisen muodoista puhuttaessa täytyy myös määritellä tarkkaan, mistä oikeastaan puhutaan ja mitä tavoitellaan. Siksi olemme laatineet periaatteet, joiden mukaan uusia osallistamisen välineitä ja malleja tulee kehittää.

NUORTEN VAATIMUKSET

Kuntien, maakuntien ja eduskunnan valiokuntien tulisi järjestää säännöllisesti kokouksia, joissa keskusteltaisiin vain nuorten asioista ja joissa nuoret saisivat olla läsnä.

Perustetaan nuorille suunnattu uutissovellus, jonne päivitetäisiin nuoria koskevia politiikkauutisia.

UUDEN OSALLISTUMISEN PERIAATTEET

Osallistumisen ympäristöt ovat aidosti saavutettavia.

Osallistumisen pitää olla helppoa. Se voi tarkoittaa toimivia verkkoympäristöjä tai fyysistä paikkaa, jossa kohtaaminen tapahtuu. Päätöksentekijöiden ja valmistelijoiden pitää mennä sinne, missä nuoret liikkuvat. Nuorten kuulemiseen ei riitä yksi kanava vaan tarvitaan monia rinnakkaisia mahdollisuuksia osallistua ja tulla kuulluksi.

Nuorelle tarjotaan riittävät pohjatiedot selkeällä kielellä.

Osallistumisen kynnystä madaltaa se, ettei osallistuminen vaadi nuorelta laajoja ennakkotietoja. Osallistua voi halutessaan joko suppeasti esimerkiksi vastaamalla vain yhteen kysymykseen tai laajasti ottamalla osaa pitempään kyselyyn.

Päätöksenteon prosessi on läpinäkyvä.

Ennen osallistamista on päätetty ja ilmoitettu osallistamisen sitovuus päätöksenteossa eli se, miten nuorten mielipiteitä hyödynnetään. Osallistaminen on oikea-aikaista ja nuorilla on mahdollisuus osallistua ongelman ja ratkaisuvaihtoehtojen määrittelyyn myös ennen kuin suunnitelmat ovat valmiit. Nuori saa tietoa siitä, miten päätöksenteko etenee. Konkreettinen tapa voi olla esimerkiksi kunnan päättämä vastausaikatakuu, jonka puitteissa kunnan työntekijöiden pitää vastata aloitteisiin ja kysymyksiin.

Suoran demokratian menetelmät otetaan tehokäyttöön.

Kunnissa on olemassa monia suoran demokratian malleja, kuten kuntalaisaloite ja kunnallinen kansanäänestys. Näiden väylien käytöstä pitää viestiä nuorille entistä tehokkaammin ja opastaa niiden käyttöön.

Sitoudutaan digitaalisiin teknologioihin.

Digitaaliset teknologiat ovat mahdollisuus laajentaa osallistumisen tapoja. Alueiden kehittämiseen liittyvää palautetta voidaan kerätä suoraan nuorilta esimerkiksi karttasovelluksilla. Entä voisiko kansanedustajien ja nuorten vuoropuhelua lisätä yhdistämällä eduskunnan täysistunnot koulujen tunneille ja järjestämällä nuorille suuntaa-antavia äänestyksiä? Kun digitaalisia teknologioita hyödynnetään demokraattisessa päätöksenteossa on huomioitava kaksi asiaa: ensinnäkin on tärkeää, että saatavilla oleva tieto on luotettavaa ja digitaalinen osallistumisalusta puolueeton, eikä esimerkiksi yhden monikansallisen yrityksen omistama. Toiseksi digitaalisten kanavien ohelle tarvitaan aina muita tapoja osallistua, sillä digitaalinen maailma ei ole kaikille yhdenvertainen ja sen käyttöön tarvitaan kasvokkaista tukea.

Kokeilukulttuuriin panostetaan.

Kokeilut voivat olla sekä pitkäkestoisia että nopeammin toteutettuja. Tärkeää on kokeilemisen prosessi: uskalletaan yrittää, kehitetään rohkeasti uutta ja opitaan epäonnistumisista!